

Przedmioty objęte obowiązkiem *zaka*t i dostosowanie obowiązku do warunków współczesnych – wybrane przykłady

Słowa kluczowe: Islam, filary islamu, trzeci filar, jałmużna muzułmańska

Wstęp

Niniejszy artykuł jest kontynuacją zagadnienia podjętego w publikacji, która ukazała się w tomie IX *Acta Erasmiana – Zakat – podatek czy jałmużna? Doktrynalne podstawy zakat i współczesne funkcjonowanie instytucji – zarys tematyki*¹. Przedmiotem rozważań jest trzeci filar islamu, *zaka*t. Tytułem przypomnienia wskazać należy, iż instytucja *zaka*t, jako jeden z pięciu filarów islamu (obok wyznania wiary [*szahada*], modlitwy [*sadaka*], postu [*saum*] oraz pielgrzymki do Mekki [*hajj*]) pełni dwojaką rolę – po pierwsze, uznawana jest przez wyznawców islamu przede wszystkim za jeden z podstawowych obowiązków religijnych, którego wypełnienie zbliżyć ma wiernych do Boga. Jednak poza typową funkcją religijną *zaka*towi przypisać

1 Szerzej zob. K. Sadowa, *Zakat – podatek czy jałmużna? Doktrynalne podstawy zakat i współczesne funkcjonowanie instytucji – zarys tematyki*, „Acta Erasmiana”, t. 9, Wrocław 2015.

można także istotną, socjalną rolę dystrybutywną, jako że *zakat* opłacany jest przez ludzi odpowiednio zamożnych a przekazywany m.in. na rzecz potrzebujących (choć jak wskazano w poprzednim artykule, do grona odbiorców poza ubogimi/biednymi należy jeszcze siedem innych kategorii). *Zakat* określany jest więc najczęściej mianem jałmużny, choć zdarza się, iż nazywany jest podatkiem (głównie przez badaczy spoza kręgu kultury muzułmańskiej). Tendencji tej przeciwstawia się jednak środowisko muzułmańskie, którego przedstawiciele podkreślają religijny wymiar *zakat*, jako priorytetowy. Szersze dywagacje w tym zakresie zostały jednak przeprowadzone we wcześniejszej, wspomnianej pracy, do której odsyłam w celu zapoznania się z podstawową charakterystyką instytucji. W publikacji niniejszej pragnę bowiem skupić się wyłącznie na jednym aspekcie, jakim są rodzaje przedmiotów podlegające pod obowiązek odprowadzania *zakat* oraz ustalanie odpowiedniej wysokości *zakat* dla każdej z kategorii z osobna. W ramach analizy wskażę także wybrane, współczesne kwestie problematyczne z zakresu właściwego określania *zakat* dla produktów, które nie zostały ujęte w szczegółowych zasadach dotyczących *zakat* przedstawionych w *hadisach*, jako że nie były znane w czasach ówczesnych.

Produkty objęte obowiązkiem odprowadzania *zakat*

Rozważania na temat przedmiotów objętych obowiązkiem odprowadzania *zakat* zacząć należy od wskazania generalnych przesłanek, które muszą zostać spełnione aby kapitał podlegał pod *zakat*, a mianowicie: wymóg własności osobistej (samo posiadanie bez prawa własności nie obliguje do odprowadzania *zakat*; przesłanka ta skutkuje wyłączeniem spod obowiązku *zakat* własności publicznej a także bezprawnie posiadanej – przykładowo nabytej w drodze kradzieży)²; rzeczywisty wzrost bądź potencjał wzrostu posiadanych aktywów; wymóg, by kapitał nie należał do minimum niezbędnego do zaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka (wyłączeniu podlegają więc takie produkty jak: żywność, meble, naczynia, odzież³,

2 Szerzej zob. J. Al Qaradawi, *Fiqh al zakat, a comparative study of zakah, regulations and philosophy in the light of qur'an and sunnah*, Jedda b.d.w., s. 57–58.

3 Interesująca jest koncepcja, zgodnie z którą w przypadku kiedy wartość majątku podmiotu nie przekracza w ciągu roku poziomu *nisab* uprawniając do otrzymania

drobna gotówka/przychód przeznaczany na wydatki codzienne, narzędzia, mieszkanie, czy samochód, o ile nie są nabywane z zamiarem sprzedaży) oraz przesłanka czasowa – obowiązek *zaka*t liczony jest bowiem każdorazowo dla majątku posiadanego przez dany, pełny rok księżycowy (pod *zaka*t podlega zrównoważony stosunek posiadanych aktywów na początku i na końcu roku). Wyróżnia się następujące kategorie przedmiotów od których uiszczać należy *zaka*t:

1. Złoto i srebro

W czasie nauczania Mahometa, złoto i srebro były podstawowymi środkami płatniczymi, stąd naturalnym jest nałożenie na nie obowiązku *zaka*t. Powinność ta wynika z sury 9 *ajat* 34: „O wy, którzy wierzycie! Zaprawdę, wielu spośród uczonych w piśmie – rabinów i mnichów – zjada nadaremnie majątki ludzi i oddala od drogi Boga. A tym, którzy zbierają złoto i srebro, a nie rozdają ich na drodze Boga – obwieść karę bolesną!”⁴. Przyjmuje się, iż poziom *nisab*⁵ dla złota wynosi 20 *dinarów*/ 85 gramów, a dla srebra równowartość tej kwoty, a więc 200 *dirhm*/595 gramów. Wysokość *zaka*t dla złota i srebra wynosi 2,5%.

W związku z brakiem bezpośredniej regulacji w Koranie – istnieją odmienne opinie co do tego, czy pod obowiązek *zaka*t podlega także biżuteria. Według jednej z koncepcji wszelka „niedozwolona” biżuteria powinna być objęta *zaka*t, według innej – wszelka dozwolona biżuteria powinna być wyłączona spod *zaka*t, o ile wykorzystywana jest wyłącznie do osobistego użytku. Ponadto w doktrynie funkcjonują dwie kolejne, sprzeczne ze sobą opinie w tym zakresie – wg pierwszej wszelka dozwolona biżuteria ma być przedmiotem *zaka*t, natomiast zgodnie z opinią

*zaka*t, ale podmiot posiada równocześnie wśród rzeczy codziennego użytku odzież/ naczynie itp. których nie użył wcale bądź użył zaledwie kilkakrotnie w danym roku księżycowym, uznaje się, że rzecz ta stanowi majątek wykraczający poza niezbędne minimum, w efekcie czego podmiotowi nie przysługuje prawo do otrzymania *zaka*t. Por. H. Ibn-e-Aabideen, *Bab Masraf-iz-Zakah wal ushr*, t. 2, s. 348, cyt. za: M.I.A. Usmani, B.A. Quazi, *Guide to Zakah, Understanding & Calculation*, b.m.w. 2010, s. 12.

4 *Koran*, J. Bielawski (tłum.), Warszawa 1986, IX:34.

5 *Nisab* jest to wartość danego przedmiotu, po której przekroczeniu właściciel zobligowany jest do opłacania *zaka*t. W przypadku gdy ów „próg” wartości dla określonego produktu nie zostanie osiągnięty, obowiązek *zaka*t nie powstaje.

odmienną – powinna ona być całkowicie wyłączona spod obowiązku jałmużny⁶. Przeciwnicy nakładania obowiązku *zakat* na biżuterię wykonaną ze złota lub srebra argumentują, że kruszce te w procesie wytwarzania biżuterii ulegają przetworzeniu przez co zostają przekształcone z towaru pieniężnego w użytkowy, zaspokajający naturalne potrzeby kobiet, co skutkuje wyłączeniem tej formy majątku spod obowiązku *zakat*. Konsensus istnieje wyłącznie co do tego, że biżuteria damska wykonana z innych materiałów niż złoto i srebro nie podlega pod *zakat*. Z kolei w przypadku biżuterii męskiej uznaje się jednoznacznie, że należy od niej odprowadzać *zakat* gdy jej wartość przekroczy *nisab*, jako że noszenie takowych ozdób nie leży w naturze mężczyzn⁷.

2. Pieniądze oraz ekwiwalenty (np. czeki, oszczędności bankowe itd.)

Nakaz płacenia *zakat* od pieniędzy oraz innych środków płatniczych wywodzony jest bezpośrednio z Koranu oraz z *sunny*, dlatego też nie ma wątpliwości co do istnienia obowiązku. Istnieje także niekwestionowana zgoda, że wysokość *zakat* w przypadku środków płatniczych wynosi – tak jak przy srebrze i złocie – 2,5%. Większą trudność przysparza natomiast określenie poziomu *nisab* dla środków płatniczych, co wynika z faktu, iż o ile *nisab* określony dla złota (20 *dinar*) był ekwiwalentem srebra (200 *dhirma*) w czasach Mahometa, to aktualnie w wyniku zmiany wartości obu kruszców równość ta nie zachodzi. Stąd też część uczonych opowiada się za ustaleniem *nisab* dla pieniędzy jako ekwiwalentu srebra (podejście to propagowane jest w Egipcie, Arabii Saudyjskiej, Pakistanie czy w Indiach), część natomiast za podstawę uznaje odpowiedni wartości złota⁸.

3. Aktywa handlowe (kapitał inwestycyjny)

Do tej kategorii zaliczana się wszelką własność przybierającą formę aktyw handlowych, która przynosi zysk bądź ma potencjał wzrostu. *A contrario*

6 Por. M. Kahf, *Zakat: Unresolved Issues in the Contemporary Fiqh*, „Journal of Islam Economics” 1989, t. 2, nr 1, s. 7.

7 Szerzej zob. J. Al Qaradawi, *Fiqh...*, dz. cyt., s. 137–150; The Central Zakat Committee, CIOGC, *The institution of zakat*, Chicago 2005, s. 17.

8 Szerzej zob. J. Al Qaradawi, *Fiqh...*, dz. cyt., s. 123–137.

własność, od której zysk nie jest przewidziany, a więc posiadana jest tylko i wyłącznie na własny użytek, jest wyłączona od obowiązku *zakat* niezależnie od swojej wartości. Dla tej kategorii dóbr przeprowadzić można podział na aktywa: 1) zakupione oraz 2) zakupione z zamiarem dalszej odsprzedaży. Wysokość *zakat* dla aktyw handlowych także wynosi 2,5%, *nisab* z kolei określany jest analogicznie jak w przypadku pieniędzy⁹. Jako że do aktyw handlowych zaliczamy *de facto* trzy formy własności: 1) towary oraz zapasy przeznaczone na sprzedaż; 2) środki pieniężne w formie gotówkowej lub zgromadzone w banku; oraz 3) długi i kredyty rozłożone na agentów i innych,¹⁰ w zakresie tej kategorii własności pojawia się wiele interesujących kwestii problematycznych. Przykładowo, brak kompromisu co do kwestii podlegania pod obowiązek *zakat* długów – część uczonych uważa, że powinny one być całkowicie wyłączone spod obowiązku, inni są zdania, iż długi powinny być wyłączone spod *zakat* jednak z wyłączeniem *zakat*’u odprowadzanego od przedmiotów, jeszcze inni – że obowiązkowi *zakat* nie powinny podlegać jedynie długi od „oczywistych” rzeczy, od których *zakat* pobierany jest zazwyczaj przez państwo¹¹. W kwestii długów przeprowadzić można ponadto kluczowy w zasadzie podział na długi „dobre” i „złe”. Zgodnie z tym rozróżnieniem uczeni uważają, że dobre długi, a więc takie, których dłużnicy wyrażają chęć spłaty, podlegają pod *zakat*, a obowiązek zapłaty ciąży w tym przypadku na kredytodawcach. Z kolei do „złych długów” należą te, które nie mogą zostać spłacone, gdyż dłużnik albo jest niewypłacalny, albo uchyla się od spłaty. Zgodnie z opinią większości uczonych kredytodawcy w takim wypadku są zwolnieni od *zakat*, z zastrzeżeniem, że w sytuacji gdy dług zostanie ostatecznie spłacony, są zobligowani do zapłaty *zakat* od owego długu jednak wyłącznie za okres jednego roku¹².

Interesująca jest także kwestia akcji. Uznaje się bowiem, iż w przypadku, gdy są one nabywane z wyraźnym zamiarem odsprzedaży/zysku, to bezsprzecznie podlegają obowiązkowi *zakat*. Sytuacja komplikuje się jednak w przypadku gdy udziały kupowane są w celu zachowania ich jako inwestycji bądź otrzymywania dochodów z dywidend. Własność

9 Szerzej zob. M.I.A. Usmani, B.A. Quazi, *Guide...*, dz. cyt., s. 17–18; The Central Zakat Committee, CIOGC, *The institution...*, dz. cyt., s. 8.

10 Por. J. Al Qaradawi, *Fiqh...*, dz. cyt., s. 168–169.

11 Por. M. Kahf, *Zakat: Unresolved...*, dz. cyt., s. 7.

12 Szerzej zob. The Zakat Foundation Of America, *The Zakat Handbook. A practical guide for Muslims in the West*, b.m.w. 2007, s. 53–54.

akcji spółki jednoznaczna jest z własnością aktywów spółki, a ich właściciel staje się proporcjonalnym właścicielem samej spółki. Równocześnie wszystkie zasoby firmy podzielić można na środki trwałe oraz aktywa obrotowe. Zgodnie z poglądem, iż jedynie przedmioty przynoszące/potencjalnie przynoszące zysk podlegają obowiązkowi *zakat* – środki trwałe firmy zostają spod niego automatycznie wyłączone. W konsekwencji uznaje się, iż posiadacz udziałów może nie uwzględniać przy obliczaniu *zakat* przysługujących mu środków trwałych¹³. Należy zauważyć, że koncepcja zgodnie z którą środki trwałe powinny zostać wyłączone spod obowiązku *zakat* krytykowana jest przez wielu muzułmańskich ekonomistów. Podnoszą oni bowiem zarzuty, iż wbrew przyjętemu założeniu nie jest prawdą iż środki trwałe przedsiębiorstw nie przynoszą żadnego zysku, a koncepcja, iż tylko aktywa powinny podlegać pod *zakat* została ustanowiona arbitralnie i bezsprzecznie straciła na aktualności. Jeden z krytyków, Abu Sa'ud, podkreśla, iż koncepcja ta obarczona jest pewnymi anomaliami oraz wskazuje, iż jej zwolennicy posiłkują się arbitralnymi, sprzecznymi argumentami, co w konkluzji czyni nieracjonalnym jej współczesne zastosowanie. Słuszniejszym wydaje się więc ustanowienie *zakat* od wszystkich dóbr – zarówno środków trwałych, jak i aktywów – pod warunkiem, że ich suma w danym roku przekroczy *nisab*¹⁴. Takiemu podejściu zdecydowanie sprzeciwiają się jednak przedstawiciele nurtu klasycznego, jako zwolennicy literalnej wykładni nakazów zawartych w Koranie czy *sunnie*. Część uczonych uważa natomiast, iż obowiązkowi *zakat* w odniesieniu do aktywów, podlegać powinien jedynie zwrot z eksploatowanych środków trwałych, w wysokości 2,5%. Al-Qaradawi z kolei, odwołując się m.in. do Abu Zahrah, sugeruje, iż *zakat* od zwrotu uzyskanego w wyniku korzystania z produktów trwałych wynosić powinien odpowiednio – 5% od wartości brutto oraz 10% od wartości netto¹⁵.

Wartym uwagi jest także zagadnienie określenia *nisab* dla udziałów w spółce partnerskiej, w przypadku kiedy łączna wartość aktywów pieniężnych spółki przekracza limit *nisab*, natomiast indywidualny udział członka spółki nie osiąga takowego limitu. Instynktownie oczywistym

¹³ Por. M.I.A. Usmani, B.A. Quazi, *Guide...*, dz. cyt., s. 18–19.

¹⁴ Por. M.A. Saud, *Contemporary Zakat. Cincinnati: Zakat and Research Foundation*, b.m.w. 1988, s. 71–72, cyt. za: M.W. Mahmud, S.S.S. Haneef, *Debatable issues in fiqh al-Zakat: a jurisprudential appraisal*, „Journal Fiqh” 2008, nr 5, s. 130–131.

¹⁵ Por. M. Kahf, *Zakat: Unresolved...*, dz. cyt., s. 10.

wydawałoby się w takim przypadku ustalanie *nisab* dla indywidualnie posiadanych udziałów, jednak w doktrynie kwestia ta okazuje się sporną. O ile bowiem podejście takie popierają Abu Hanif i Malik, to już według Al Shafi'ego własność spółki podlega obowiązkowi *zakat* tylko wtedy, kiedy łączna wartość aktywów przekracza wymagany poziom *nisab*. Różnice w opinii wynikają ze sformułowanej w sposób ogólny wypowiedzi Mahometa ustalającej próg *nisab* na 200 *dirhamów*, niedookreślającej czy własność ta musi należeć do jednego podmiotu, czy może być własnością kilku osób. Biorąc jednak pod uwagę, iż głównym celem określenia progu *nisab* jest wyłączenie spod obowiązku płacenia *zakat* osób ubogich, należałoby skłaniać się do koncepcji pierwszej (i za nią też opowiada się większość doktryny), jako że zamożność partnerów spółki może być oczywiście różna. Aczkolwiek podejście szkoły szafickiej również posiada pewne walory – przede wszystkim sposób ustalania *nisab* dla ogółu aktywów spółki bez uwzględnienia ich indywidualnego podziału wydaje się być łatwiejszy, co nabiera wyraźnego znaczenia we współczesnym świecie, w którym korporacje zajmują dominującą pozycję na rynku¹⁶.

4. Żywy inwentarz (owce, kozy, krowy oraz wielbłądy)

W odniesieniu do żywego inwentarzu wskazać należy przede wszystkim, iż nie wszystkie zwierzęta podlegają pod obowiązek *zakat*, jako iż poza wymogami osiągnięcia poziomu *nisab* oraz posiadania w okresie roku księżycowego, spełnione muszą zostać dodatkowe warunki. Jak wskazuje Al-Qaradawi, zwierzęta aby objęte zostały obowiązkiem opłacania *zakat*, powinny być wypasane naturalnie (na naturalnych i darmowych pastwiskach, przez większość roku) i jednocześnie nie mogą służyć do pracy (a więc w przypadku kiedy wykorzystywane będą do celów transportowych, przenoszenia pewnych przedmiotów, czy jako „narzędzie” przy uprawie ziemi, będą wyłączone spod obowiązku odprowadzania *zakat*)¹⁷. Ponadto wyłączone spod opłacania *zakat* są także zwierzęta domowe oraz drób, hodowane na użytek własny, w tym w celach dostarczania pokarmu lub dla przyjemności¹⁸. Generalnie wyróżnić można cztery gatunki zwierząt, na które bezpośrednio nałożony został obowiązek *zakat*:

¹⁶ Por. Al Qaradawi, *Fiqh...*, dz. cyt., s. 135–136.

¹⁷ Szerzej zob. tamże, s. 82–84.

¹⁸ Por. The Zakat Foundation Of America, *The Zakat...*, dz. cyt., s. 58.

wielbłądy, kozy, krowy (także bawoły) oraz owce (także jagnięta). *Nisab* oraz wartość *zakat* dla każdego z gatunków określona została odrębnie:

<i>nisab</i>	wartość <i>zakat</i>
5 wielbłądów	1 owca
30 (/40/50) krów (bawołów)	1 roczna krowa
40 owiec (jagniąt)	1 owca
40 kóz	1 koza

Wraz ze wzrostem liczby posiadanych zwierząt każdego gatunku, wysokość *zakat* wzrasta odpowiednio, aczkolwiek istotnym jest, iż sposób naliczania jest odmienny dla każdego z rodzajów zwierząt¹⁹.

Ciekawym aspektem jest spór co do tego, czy obowiązkowi *zakat* podlegają konie. Istnieją w tym zakresie dwa stanowiska: 1) hanafici uważają, że naturalnie wypasane konie w celu hodowlanym podlegają obowiązkowi, pod warunkiem, że na hodowle nie składają się wyłącznie osobniki męskie, jako że uniemożliwiłoby to rozmnażanie; 2) większość uczonych uważa, że konie są całkowicie wyłączone spod obowiązku *zakat*.

Kwestią problematyczną pozostaje także pytanie, czy *zakat* powinien w ogóle zostać rozszerzony na inne zwierzęta hodowlane aniżeli wymienione w *sunnie*. Część uczonych, odwołując się do praktyki Umara bin al Khattaba (który na zasadzie analogii rozciągnął obowiązek *zakat* na konie z racji tego iż stały się one wartościowe), twierdzi, że podobnie należałoby uczynić w stosunku do wszelkich pozostałych zwierząt hodowlanych. Przeciwnicy nałożenia obowiązku na konie argumentują, iż wymogiem powinien być jadalny charakter zwierzęcia, a sam wzrost wartości nie jest wystarczający. Jednocześnie jednak wskazuje się, iż w przypadku uznania (za Umarem) wzrostu wartości za czynnik kluczowy, to na zasadzie analogii wymóg *zakat* rozszerzyć należy na wszelkie inne zwierzęta hodowlane spełniające warunki. Istnieją jednak różne opinie co do tego, jak należy ustalać *nisab* dla tych zwierząt – zgodnie z pierwszą, najlepszym odniesieniem byłaby wartość pieniężna, natomiast według drugiej koncepcji właściwszym byłoby ustalanie wartości w odniesieniu do limitów *nisab* ustalonych dla wielbłądów czy owiec²⁰.

¹⁹ Szerzej zob. Al Qaradawi, *Fiqh...*, dz. cyt., s. 85–104; The Zakat Foundation Of America, *The Zakat...*, dz. cyt., s. 58.

²⁰ Szerzej zob. Al Qaradawi, *Fiqh...*, dz. cyt., s. 105–111.

5. Produkcja rolna

Produkty rolne bezsprzecznie uznaje się za podlegające pod obowiązek *zakat*. Do tej kategorii zaliczane są wszelkie produkty wytwarzane rolnie, których przeznaczeniem jest spożycie lub przechowywanie (a więc zboża, owoce, daktyle, rośliny strąkowe itd.). *Nisab* od upraw mierzony jest w pięciu jednostkach objętościowych indywidualnej jednostki miary – tzw. *wasq* (1 *wasq* = 130,56kg; 5 *wasq* = 653kg = *nisab*). Istotnym jest, iż produkty rolne dzieli się na dwie kategorie, od których ustalany jest odrębny *zakat*:

1. Produkty z nawadnianych upraw/ziem rolnych – *zakat* wynosi 5% wartości netto zbiorów, po odliczeniu kosztów nawożenia, nawadniania i pracy,
2. Produkty z nienawadnianych upraw/ziem nie rolnych – *zakat* wynosi 10% wartości brutto zbiorów, jako że ziemia nawadniana jest naturalnie (deszcze, wody), co ogranicza koszty produkcji.

Warto zauważyć, że *zakat* nie jest naliczany od wartości samej ziemi rolnej, a jedynie od uzyskanych plodów²¹.

Przypadkowa fortuna (skarby, kopaliny, minerały, ropa, gaz itp. znajdujące się na terenie posiadłości)

Do tej grupy przedmiotów należą wszelkie „niespodziewane skarby”, czy znaleziska (z arab. *Rikâz*), przypadkowo odkryte lub wykopane (do kategorii tej zaliczane są także wydobywania górnicze, takie jak gaz, czy ropa naftowa, minerały i metale szlachetne). Prawnicy są w zasadzie zgodni, że w odniesieniu do tego typu przedmiotów *zakat* wynosi 20% (choć istnieje opinia, iż w przypadku minerałów powinien on wynosić jednak 2,5%)²². Brak jednak kompromisu co do ustalenia poziomu *nisab* – część uczonych jest zdania, że od każdego wydobywania, niezależnie od jego wartości, kategoricznie należy odliczać 20% *zakat*, inni z kolei uważają, że w przypadku wydobywania przemysłowego (czyli oleju, gazu, ropy czy cennych metali) *zakat* naliczany powinien być jedynie od kapitału eksploatowanego²³.

Co więcej, do tej kategorii zalicza się również produkty morskie, takie jak perły, marmur, czy ryby (*nisab* wynosi równowartość *nisab*

21 Por. The Zakat Foundation Of America, *The Zakat...*, dz. cyt., s. 57; The Central Zakat Comittee, CIOGC, *The institution...*, dz. cyt., s. 10.

22 Szerzej zob. Szerzej zob. Al Qaradawi, *Fiqh...*, dz. cyt., s. 227–229.

23 Por. The Zakat Foundation Of America, *The Zakat...*, dz. cyt., s. 58.

pieniężnego) itd. Brak jednak konsensusu co do tego, czy wartość *zakat* w tym przypadku powinna wynosić 20%. Dla przykładu Al-Qaradawi wyraża w tym zakresie opinie, iż *zakat* powinien być ustalany na zasadzie analogii do produktów, a więc powinien wynosić 10% lub 5% w zależności od kosztów wydobycia²⁴.

Podsumowanie

Konkludując, podkreślić należy, że instytucja *zakat* jako jeden z pięciu filarów islamu pełni przede wszystkim funkcje religijną. Doniosłości dodaje jej bezsprzecznie fakt, iż została ustanowiona już w samym Koranie. Co więcej, w *sunnie* określone zostały szczegółowe zasady odprowadzania *zakat*, dzięki którym teoretycznie wykluczone powinny zostać jakiekolwiek kwestie problematyczne w zakresie ustalania obowiązku. W związku jednak z rozwojem cywilizacyjnym pewne kontrowersje oraz trudności w prawidłowym określeniu *zakat* dla niektórych współczesnych przedmiotów, nieznanych w okresie powstawania *hadisów*, pozostają nieuniknione. Dotyczy to przede wszystkim aspektu przedsiębiorstw i wskazanej problematyki określenia obowiązku *zakat* dla środków trwałych, czy rozstrzygnięcia kwestii co do odprowadzania *zakat* przez partnerów spółek – brak konsensusu czy *nisab* w tym przypadku należy liczyć od wartości aktywów każdego z partnerów z osobna, czy od całości majątku spółki. Problem w zakresie właściwego i jednolitego określania *zakat* dla majątków przedsiębiorstw wydaje się być szczególnie istotny w związku z uprzemysłowieniem współczesnego świata, w którym duże firmy odgrywają rolę niebagatelną. Jednak biorąc pod uwagę niejednorodność doktryny islamu i funkcjonowanie różnych szkół muzułmańskich odmiennie interpretujących nakazy Koranu czy *sunny*, konsensus co do niektórych kwestii pozostać może nieosiągalny.

Bibliografia

J. Al Qaradawi, *Fiqh al zakat, a comparative study of zakah, regulations and philosophy in the light of qur'an and sunnah*, Jedda b.d.w.

²⁴ Szerzej zob. Al Qaradawi, *Fiqh...*, dz. cyt., s. 230–232.

- M. Kahf, *Zakat: Unresolved Issues in the Contemporary Fiqh*, „Journal of Islam Economics” 1989, t. 2, nr 1.
- Koran, Bielawski J. (tłum.), Warszawa 1986.
- Mahmud M.W., Haneef S.S.S., *Debatable issues in fiqh al-Zakat: a jurisprudential appraisal*, „Journal Fiqh” 2008, nr 5, s. 130–131.
- Sadowa K., *Zakat – podatek czy jałmużna? Doktrynalne podstawy zakat i współczesne funkcjonowanie instytucji – zarys tematyki*, „Acta Erasiana”, t. 9, Wrocław 2015.
- Saud M.A., *Contemporary Zakat. Cincinnati: Zakat and Research Foundation*, b.m.w. 1988.
- The Central Zakat Committee, CIOGC, *The institution of zakat*, Chicago 2005.
- The Zakat Foundation Of America, *The Zakat Handbook. A practical guide for Muslims in the West*, b.m.w. 2007.
- Usmani M.I.A., Quazi B.A., *Guide to Zakah, Understanding & Calculation*, b.m.w. 2010.

ABSTRACT

KATARZYNA SADOWA

Products covered by the obligation of *zakat* and the adaptation of the institution to modern times – chosen examples

The subject of this publication is the third pillar of Islam – *zakat*. The author focuses on the analysis of products which are covered by the obligation of paying *zakat*. Each of the category of such products is characterized and the amount of *zakat* for each of them is showed. While detailed rules regarding *zakat* of basic types of goods are included in *sunna*, there are some controversy about modern products which have not been known in the times of Prophet Mahomet. Therefore the author presents chosen examples of adaptation of such *sunna*'s rules to modern times.